

SURİYE KRALLIĞI'NIN BÜYÜK MENDERES HAVZASINDAKİ KOLONİLERİ

Mehmet Ali KAYA

Büyük İskender'in ölümünden sonra, onun generalleri Syria'daki Triparadeisos'ta toplanarak İskender İmparatorluğu'nun yönetimini aralarında paylaştılar. Generaller, bu toplantıda Babil'in yönetiminin Seleukos Nikator'a bırakılmasına karar verdiler. Böylece Suriye (Seleukoslar) Krallığı'nın temeli atılmış oldu. Seleukos Nikator, İ.Ö. 305 yılında "kral" (basileus) ünvanını aldı¹ ve onun Syria (Suriye) Krallığı'nın sınırları, İ.Ö. 281 yılında Sardis yakınlarında meydana gelen Korupedion Savaşı'ndan sonra doğuda Hindistan'dan batıda Ege denizine kadar uzandı². Hem Seleukos Nikator, hem de onun ardılları bu büyük ülkenin hemen her yerinde koloniler kurdular. Ancak bu kolonilerin nerede, hangi kral tarafından, hangi tarihte, neden veya ne amaçla kurulduğu, koloni tipleri, koloni yönetimi, kolonistlerin kimliği gibi sorular eskiçağ yazarlarının pek ilgisini çekmemiş görünmektedir. Suriye krallarınca kurulmuş olan kolonilerden söz eden az sayıdaki eskiçağ yazarının aktarmış olduğu bilgiler de çoğunlukla ya yanlış ya da eksiktir. Örneğin İ.S. II. yüzyılda yaşamış olan tarihçi Appianos'tan anlaşıldığı kadarıyla Suriye Krallığı'nın kurucusu I. Seleukos Nikator, egemen olduğu topraklar üzerinde ellinin üzerinde kent kurmuştur. Bunların onaltısı Antiokheia adını taşımaktadır. Seleukos'un babası Antiokhos'tan dolayı bu ad verilmiştir. Beşi Laodikeia adını taşımaktadır. Laodikeia, I. Seleukos'un annesi Laodike'den ad almıştır. Dokuzuna kendi adını vermiştir. Yani Seleukeia'dır. Dört kent de adını Seleukos'un karılarından almıştır. Bu dört kentten üçü Apameia, birisi de Stratonikeia adını taşımaktadır. Diğerlerine Grek ya da Makedon adlar verilmiştir³.

Appianos'un Suriye kralı I. Seleukos Nikator tarafından kurulmuş olduğunu söyleği yerleşmeler, herşeyden önce bu tarihçinin söylediği gibi "kent" değil "koloni"dir. Zira Appianos'un da içinde bulunduğu eskiçağ yazarlarının Hellenistik krallar ya da hükümdarlar tarafından kurulmuş olan bir yerleşim biriminin statüsünün ayrımını yapmada dikkatli olmadıkları, kurulan yerleşme "koloni" de olsa, ona "kent" demekte bir sakınca görmedikleri bilinmektedir⁴. Öteyandan Appianos'un listesinde

¹ E. BIKERMAN, *Institution des Seleucides*. Paris 1938, 12 n.5.

² Korupedion Savaşı ve krallık sınırları için bk. Appianos, *Syriaka* 62; Pausanias, *Ethnikon* I. 10; Iustinus, *Epitoma* XVII.1.3-12; AKŞİT 1983, 62vd.

³ Appianos, *Syriaka* 57.

⁴ TARN & GRIFFITH 1952, 147.

sayılan kolonilerin tamamı I. Seleukos Nikator tarafından kurulmuş olmadığı gibi, tüm Suriye krallarınca kurulmuş olan kolonilerin toplam sayısı da belli değildir⁵.

Suriye Krallığı'na ait kolonilerin gerçekte beş Suriye kralı tarafından kurulmuş olduğu sanılmaktadır. Bu krallar, kronolojik sırayla, I. Seleukos Nikator, I. Antiokhos Soter, II. Antiohos Theos, III. Antiokhos Megas ve IV. Antiokhos Epiphanes'tir. İlk iki kral diğerlerine göre daha fazla koloni kurmuştur. Ancak bu kralların her birinin ne kadar koloni kurduğu sorusunu kesin bir rakam vererek yanıtlamak olanağı yoktur⁶. Tcherikover'e göre I. Seleukos, I. Antiokhos ve IV. Antiokhos toplam elli yedi koloni kurmuşlardır. Bu kolonilerin on dokuzu I. Seleukos, on altısı I. Antiokhos, on beşi IV. Antiokhos tarafından kurulmuştur. Geriye kalan yedi koloniye de ilk iki kral kurmuştur. Ancak hangisinin ne kadar kurduğu belli değildir⁷.

Maiandros (Büyük Menderes) havzasında kurulmuş olan koloniler arasında en azından I. Seleukos ve IV. Antiokhos tarafından kurulmuş koloni yoktur. Çünkü İ.Ö. 281 yılından önce Anadolu'nun Toros dağlarının kuzeyinde kalan batı kesimi Lysimakhos'un krallığı sınırları içerisindeydi. I. Seleukos'un Sardes (Sard) yakınlarındaki Korupedion'da elde ettiği zafer, ona Lysimakhos'un ülkesini verdi. Ancak Seleukos, Korupedion zaferinden sonra yalnızca yedi ay hayatta kalabilmiştir. İ.Ö. 280 yılında Thrakia'ya geçtiğinde, buradaki Lysimakheia (Ekzamil) kentinde Ptolemaios Keraunos tarafından öldürülmüştür. I. Seleukos, Anadolu'da bulunduğu yedi aylık sürede yalnızca bir koloni kurabilmiştir. Bu koloni Thyateira'dır⁸. IV. Antiokhos, Suriye tahtına çıkmadan önce, İ.Ö. 188 tarihinde imzalanan Apameia barışıyla, Suriye Krallığı'nın Toros dağlarının kuzeyinde kalan Anadolu'daki siyasi bağları tamamen koparılmıştı⁹. Bu yüzden Maiandros havzasındaki kolonilerin kurucuları arasında IV. Antiokhos da yoktur.

Suriye krallarınca Anadolu'nun batısında, Phrygia, Lydia, Karia, Pisidia gibi kıyıdan uzak iç kesimlerde kurulmuş olan kolonilerin önemli bir kısmı Büyük Maiandros Irmağı havzasını işgal etmiştir. Maiandros ırmağı boyunca ve bu ırmağın kolları üzerinde ya da yakınında, toplam onbir koloni kurulmuştur. Bu kolonilerin yedisi adlarını Suriye krallarından ya da kraliyet ailesine mensup bireylerden almıştır. Bunların ikisi Antiokheia, diğerleri Apameia, Nysa, Seleukeia, Laodikeia ve Stratonikeia adlarını taşımaktadırlar. Suriye krallarınca kurulmuş, ancak adını kraliyet ailesi üyelerinden almayan dört koloni vardır. Bunlar, Blaundos, Apollonia, Hieropolis, ve Themisonion'dur.

⁵ COHEN 1978, 11 n. 37; SEYRING 1970, 290 vd.

⁶ MEYER 1925, 21vd.

⁷ TCHERICOWER 1927, 174 vd.

⁸ I. Seleukos Nikator'un öldürülmesiyle ilgili olarak Bk. Iustinus, *Epitoma* XVII.2; Appianos, *Syriaka* 62; Pausanias, *Ethnikon* I.16.2. Thyateira için bk. *OGIS*, 211. MAGIE 1950, 977 vd.; COHEN 1978, 12.

⁹ Apameia Antlaşması için bk. Livius, *Ab urbe condita* XXXVII. 55.1-13; XXXVIII.38. Polybios, *Historiae* XXI.24.1-2; XXI. 42-43. Appianos, *Syriaka* 39; AKŞİT 1983, 75 vd.

Phrygia bölgesindeki Apameia, Maiandros ırmağı ile buradaki diğer akarsuların birleştiği ovaya hakim bir tepenin eteklerinde kurulmuştur. Bugünkü Afyon ilinin Dinar ilçesinde lokalize edilmiş olan, Efes'ten Suriye ve Mezopotamya'ya kadar ulaşan ve güney yolu olarak adlandırılan anayol üzerinde stratejik bir yeri işgal eden Apameia'nın kurucusu Suriye kralı I. Antiokhos'tur. Adını Antiokhos'un annesi Apama'dan almıştır. Apama, İranlı bir prenses'tir¹⁰. Apameia'dan sonraki ikinci Suriye kolonisi Blaundos'tur. Bugünkü Sülünlü ile lokalize edilmiş olan Blaundos, Maiandros ırmağının kuzeyinde, bu ırmağın bir kolu olan Seneros'un (Banaz çayı) batı tarafında, Lydia ve güney Phrygia sınırında kurulmuştur¹¹. Blaundos'un Suriye krallarınca kurulmuş bir koloni olduğunu kaydeden hiçbir eskiçağ yazarı yoktur. Ancak Blaundosluların, yazıtlarda ve sikkelerde, kendilerini Makedon olarak tanımlamış olmaları, Blaundos'un Suriye ordusunda hizmet eden Makedonlar tarafından kurulmuş olduğuna işaret etmektedir¹². Üçüncüsü Apollonia'dır. Apollonia, Maiandros'un doğu kesimindedir. Bugünkü Denizli iline bağlı Buldan ilçesi yakınındaki Yenice köyünde lokalize edilmiştir¹³. Gerçekte, Apollonia'nın Suriye kolonisi olduğunu kaydeden eskiçağ yazarı yoktur. Ancak Apollonia adına ilk kez Syria Krallığı döneminde rastlanmış olmasından ve Suriye kralları tarafından kurulmuş Apollonia adlı kolonilerin varlığının bilinmesinden hareketle, bu koloninin Suriye Krallığı tarafından kurulmuş olduğu düşünülebilir¹⁴. Maiandros ırmağı boyunca sıralanmış olan Suriye kolonilerinin dördüncüsü Antiokheia'dır. Maiandros'un güneyinde, Lydia-Phrygia sınırında kurulmuş olan Antiokheia, bugünkü Aydın ilinin Kuyucak ilçesine bağlı Çiftlik köyü yakınında lokalize edilmiştir. İ.Ö. 64-İ.S. 19 yılları arasında yaşamış olan Strabon'un¹⁵ *επι Μαειανδρου*, İ.S. II. yüzyılda yaşamış olan Ptolemaios'un¹⁶ *Προς Μαειανδρω*, İ.Ö. 59- İ.S. 17 yılları arasında yaşamış olan Livius'un¹⁷ "super Maeandrum" olarak tanımlanmış oldukları Antiokheia, bir sikke üzerinde¹⁸ *Αντιοχεων των προς τω Μ[αειανδρω]* ve bir yazıtta¹⁹ *Αντιοχεις απο Μαια[ν]δ[ρ]ου* olarak kaydedilmiştir. Antiokheia'nın kurucusu hakkındaki tek bilgi Stephanos Byzantinos'ta bulunmaktadır. Ona göre Antiokheia, Suriye kralı I. Antiokhos tarafından kurulmuş ve adını bu kralın annesi Antiokhis'den almıştır²⁰. Ancak I. Antiokhos'un annesinin adı Antiokhis değil Apama'dır²¹. Bu nedenle

¹⁰ Strabon, *Geographika* XII.8.15; Livius, *Ab urbe condita* XXXVIII. 13.5 vd. Ayrıca bk. RAMSAY 1895, 421; MAGIE 1950, 124 vd., 983 (n.18); JONES 1971, 42.

¹¹ RAMSAY 1895, 592; MAGIE 1950, 132, 1001 (n. 37).

¹² *IGRR* IV.717; *BMC Lydia*, 42-47 ve 51; JONES 1971, 49; COHEN 1978, 12.

¹³ RAMSAY 1895, 132 n. 14.

¹⁴ JONES 1971, 42.

¹⁵ *Geographika* XIII.4.15.

¹⁶ *Geographike Hyphegesis* V.2.15.

¹⁷ *Ab urbe condita* XXXVIII.13.14.

¹⁸ IMHOOF-BLUMER 1974, 108 n.1.

¹⁹ *MAMA* IV 349.

²⁰ s.v. *Antiokheia*.

²¹ Stephanos Byzantinos tarafından (s.v. *Antiokheia*) Antiokheia'nın daha önce Pythapolis adıyla bilindiği de kaydedilmiştir. Ancak onun bu ifadesi doğru değildir. Bk. TCHERIKOWER 1927, 27; MAGIE 1950, 790 (n. 18) ve 988 vd. (n. 26); COHEN 1978, 14 n.51.

Stephanos tarafından aktarılmış olan bu bilgi en azından tamamen doğru değildir. Yani koloni, adını Antiokhis'den değil, büyük olasılıkla kralın kendisinden almıştır. Maiandros ırmağı boyunca yer alan kolonilerden beşincisi Nysa, altıncısı Seleukeia adını taşımaktadır. Her ikisi de bu ırmağın kuzey tarafında yer almaktadır. Lydia -Karia sınırında bulunan ve bugünkü Aydın ilinin Sultanhisar ilçesinde lokalize edilmiş olan Nysa'nın Syria Krallığı tarafından kurulmuş bir koloni olduğunu kaydetmiş olan tek eskiçağ yazarı yine Stephanos Byzantinos'tur. Ona göre Nysa, Suriye kralı I. Antiokhos tarafından kurulmuş ve I. Antiokhos, karısının adını (Nysa) bu koloniye vermiştir²². I. Antiokhos'un Nysa'daki Pluto tapınağına (Plutonium) olan sıcak ilgisi ve Nysa'da Seleukeia ve Antiokheia adında iki kavimin/ mahallenin varlığının bilinmesi²³. koloninin bu kral tarafından kurulmuş olduğunu doğrular niteliktedir. Koloni adını, Suriye Kraliyet ailesi bireylerinden birinden almış olmalıdır. Ancak bu isim, I. Antiokhos'un karısının adı değildir. Zira I. Antiokhos'un Nysa adında bir karısının varlığına ilişkin hiçbir kayıt yoktur²⁴. Bugünkü Aydın ilinde lokalize edilen Seleukeia, İ.S. 23-79 yılları arasında yaşamış olan Plinius'a göre yalnızca bu adla değil aynı zamanda Antiokheia adıyla da bilinmektedir²⁵. Ancak bu koloni Antiokheia adıyla, Plinius dışında, hiçbir kaynaktan anılmamıştır. Seleukeia adı ise, hem yazıtlarda hem de sikkelerde görülmüştür. Üzerinde *Seleukeion* yazısını taşıyan sikkeler, İ.Ö. III. yüzyıl boyunca basılmıştır²⁶. Daha çok Seleukeia- Tralles adıyla bilinen koloni, büyük olasılıkla I. Antiokhos tarafından kurulmuş²⁷, adını da bu kralın babası Seleukos'tan almıştır.

Phrygia'daki Laodikeia, Hierapolis ve Themisonion kolonilerinden ilki Büyük Menderes Irmağı'nın güneyindeki kollarından birisi olan Lykos (Çürüksu) deresinin güneyinde, ikincisi kuzeyinde yer almaktadır. Laodikeia, antik kaynaklarda ve yazıtlarda προς τῷ Λυκῶ, ἐπὶ Λυκῶ ya da ἀπὸ Λυκοῦ olarak tanımlanmıştır²⁸. Kolonin kurucusu, bu konuda bilgi veren tek eskiçağ yazarı olan Stephanos Byzantinos'a göre, II. Antiokhos'tur. Stephanos, koloninin adını II. Antiokhos'un karısı Laodike'den aldığını kaydetmiştir²⁹.

²² s.v. *Antiokheia*.

²³ WELLES 1934, 9; JONES 1971, 43; MAGIE 1950, 989 n. 27.

²⁴ MAGIE 1950, 990 n.27.

²⁵ *Naturalis Historia* V.108.

²⁶ Yazıtlar için bk. ROBERT 1946, 514. Sikkeler için bk. HEAD 1911, 659. Ayrıca bk. MAGIE 1950, 992 (n.29); JONES 1971, 43.

²⁷ COHEN 1978, 14 n.51.

²⁸ *IG XII.3, 177; IGRR IV.1033*. Ptolemaios, *Geographike Hyphegesis* V.2.15. Ayrıca bk. MAGIE 1950, 127 ve 986 n.23.

²⁹ s.v. *Laodikeia*. Stephanos'un eserinin bir başka yerinde (s.v. *Antiokheia*) Laodikeia'nın I. Antiokhos tarafından kurulduğu ve adını onun kız kardeşinden aldığını kaydetmiştir. Ancak bu bilgi doğru değildir. Çünkü I. Antiokhos'un Laodike isimli bir kardeşi yoktur. Bk. MAGIE 1950, 986 n.23; JONES 1971, 42 vd.; COHEN 1978, 15 n. 55. Koloninin İ.Ö. 253 yılından daha önceki bir yılda kurulmuş olduğu söylenebilir. Çünkü II. Antiokhos, karısı Laodike'yi bu yılda boşamıştır.

Laodikeia- Sardis arasındaki yol üzerinde bulunan ve bu günkü Pamukkale'de lokalize edilmiş olan Hierapolis ile Phrygia'nın güneybatı ucunda, Laodikeia'dan güney doğu istikametinde giden ve Kibyatis içinden geçerek Pamphylia'ya ulaşan yol üzerinde, bugünkü Denizli ili Acıpayam ilçesine bağlı Karahöyük köyü ovasında lokalize edilen³⁰ Themisionion'un Suriye krallarınca kolonize edilmiş olduğuna ilişkin bir bilgi eski çağ yazarları tarafından bize kadar ulaştırılmış değildir. Ancak II. Antiokhos'un Themison adlı değerli bir komutanın varlığının bilinmesi, bu kolonin II. Antiokhos zamanında, Themison tarafından kurulmuş olduğu ve adını bu komutandan almış olabileceği düşünülmüştür³¹. Roma İmparatorluğu dönemine ait Hierapolis yazıtlarında görülen Μακεδων, Μακεδονικοι ve Μακεδονιωνη sözcüklerinden hareketle Hierapolis'te, kutsal yerin yakınında, Suriye Krallığı'na ait bir askeri koloninin kurulmuş olduğu iddia edilmiştir³². Eğer bu adlar soyad olarak kullanılmamış ise Hierapolis büyük olasılıkla bir Suriye kralı tarafından kurulmuş ve buraya Makedon askerler yerleştirilmiştir. Pek çok Suriye yerleşmesinin kutsal yerlerin yakınında kurulmuş olduğunun gözlemlenmiş olması³³ da bu olasılığı güçlendirmektedir.

Maiandros ırmağı havzasında kurulmuş olan diğer iki koloni, yani Antiokheia (Alabanda) ve Stratonikeia, Karia'da, bu ırmağın kollarından birisi olan Çine Çayı'nın (Marsyas) batı kıyısındadır. İlki, bu günkü Aydın ilinin Çine ilçesine bağlı Araphisar (şimdi Doğanyurt) köyünde, ikincisi bugünkü Muğla ilinin Yatağan kasabasının batı yönündeki Eskihisar köyünde lokalize edilmiştir³⁴. Her iki koloni de Stephanos Byzantinos'un satırlarından bilinmektedir. Ona göre, Antiokheia, III. Antiokhos tarafından kurulmuş ve adını da bu kraldan almıştır³⁵. Antiokheia'da basılmış olan Απτιοχεων legendli sikkeler Stephanos'u doğrulamıştır³⁶. Stratonikeia, büyük olasılıkla Appianus'un yukarıda sözünü ettiğimiz listesinde³⁷, I. Seleukos tarafından kurulmuş olduğu söylenen kolonidir. Ancak bu koloni, I. Seleukos tarafından değil, Stephanos'un yazdığı ve genellikle kabul gördüğü gibi I. Antiokhos tarafından kurulmuştur. Stratonike, I. Antiokhos'un karısının adıdır³⁸.

³⁰ ROBERT 1962, 112 vd., 116 n.6; MAGIE 1950, 1137 n.15.

³¹ Büyük İskender'in komutanları arasında Themison adlı Samos'lu bir komutanın varlığının bilinmesi, Themisionion'un Suriye kolonisi olup olmadığı sorusunu hâlâ canlı tutmaktadır. Bk. COHEN 1978, 15 n.55.

³² HUMANN 1898, nr. 153, 253,339; MAGIE 1950, 998 n.25.

³³ MAGIE 1950, 1017 (n. 63); JONES 1940, 309 n.58.

³⁴ MAGIE 1950, 992 (n.30) ve 995 (n.33).

³⁵ Stephanos Byzantinos, s.v. *Alabanda*.

³⁶ HEAD 1911, 607. Koloninin kuruluş tarihi, III. Anntiokhos'un Karia kentlerinin desteğini almak için girişimde bulunmuş olduğu İ.Ö. III. yüzyıl sonuna yerleştirilmiştir. Bk. MAGIE 1950, 992 n.30; JONES 1971, 43 vd.; COHEN 1978, 13 n.44.

³⁷ n. 3.

³⁸ MAGIE 1950, 973 n.3; JONES 1971, 43 vd. Demetrios Polerketes'in kızı olan Stratonikeia, önce I. Seleukos ile evlenmiştir. I. Seleukos, daha sonra onu, oğlu I. Antiokhos ile evlendirmiştir. Bk. Ed. WILL, "Formation of Hellenistic Kingdom". Şurada: *CAH VII/1* (ed. F. Walbank vd.), Cambridge 1984, 103 vd.

Suriye krallarınca büyük Menderes havzasında kurulmuş olan kolonilerin - Themisonion dışında - önceden var olan bir yerleşmenin yerinde ya da yakınında veya birkaç yerleşmenin biraraya getirilmesiyle kurulmuş olduğu görülmektedir. Apameia'nın, Seleukeia'nın, Laodikeia'nın ve Marsyas (Çine Çayı) kıyısındaki Antiokheia'nın kurulmuş oldukları yerde ya da yakınında oldukça gelişmiş durumda bulunan yerleşim merkezleri vardı.

Apameia, Kelainai adıyla bilinen bir Phrygia kentinin yakınında kurulmuştu. Kelainai, Apameia'nın kurulmuş olduğu yerden daha yüksek bir yerde, bu gün Suçukan diye bilinen kuyunun yakınındaydı. Apameia kurulunca, Kelainai halkı göç ettirilerek yeni kente yerleştirilmiştir³⁹. Seleukeia'nın ilk isminin Tralles olduğu bilinmektedir. Strabon'a göre Tralles, Argoslular ve Thrakeli bir kavim olan Traller tarafından kurulmuş, adını da Tralles adlı bir Thrakeli askerden almıştır. Strabon tarafından kaydedilmiş olan Tralles'in kuruluşuyla ilgili bu bilgiler uydurmadır⁴⁰. Ancak Tralles, öyle görülüyor ki, İ.Ö. 5. yüzyıldan itibaren oldukça önemli bir yerleşim merkeziydi. İ.Ö. 401 yılında Kyros'un emrindeki Grek asıllı generaller, karılarını ve çocuklarını Tralles'te bırakmış⁴¹, İ.Ö. 400'de bir Sparta ordusunun saldırına karşı koymuş⁴², İ.Ö. 397'de Persler tarafından işgal edilmiştir⁴³. Tralles'in Euantheia, Erymna ve Polyantheia adlarını taşıdığı da kaydedilmiştir. Ancak üç isim hakkında hiçbir bilgi yoktur⁴⁴. Çürüksu Deresi (Lykos) kıyısında, eski güney yolu üzerinde yer alan Laodikeia'nın daha önce Diospolis ve Rhoas adlarıyla bilindiği Plinius tarafından kaydedilmiştir⁴⁵. Marsyas kıyısındaki Antiokheia kurulmadan önce burada Alabanda adıyla bilinen bir kent vardı. Bu kent, Karların efsanevi kahramanı olan Kar'ın oğlu Alabandos tarafından kurulmuş ve adını Alabandos'tan almıştır⁴⁶.

Nysa, Stratonikeia, Apollonia ve Maiandros ırmağı yakınındaki Antiokheia, birden fazla köyün bulunduğu yerde, bu köylerin yanında ya da bir araya getirilmesiyle kurulmuş olan kolonilerdir. Antiokheia'nın Cranaus ve Symmaethus adlı iki köyün yerini almış olduğu Plinius tarafından kaydedilmiştir⁴⁷.

Nysa'nın ilk adı Strabon'dan bilinmektedir. Onun tarafından anlatılan efsanevi nitelikli bilgilere göre, Lakedaimonia'dan (Sparta) gelmiş olan Athymbros, Athymbros ve Hydrellos adlı üç kardeşin her biri bir kent kurarak, bu kentlere kendi

³⁹ Kelainai ve Apameia'nın konumu için bk. Strabon, *Geographika* XII. 8. 13 vd.; Livius, *Ab urbe condita*, XXXVIII.13.5 vd.; Plinius, *Naturalis Historia* V.106; RAMSAY 1895, 396 vd.

⁴⁰ *Geographika* XIV.1.42; Diodoros, *Bibliotheka* XVII.65.1; MAGIE 1950, 129 vd., 991 vd. (n. 28 vd.); JONES 1971, 30.

⁴¹ Ksenophon, *Anabasis* I.4.8.

⁴² Diodoros, *Bibliotheka* XIV.36.3.

⁴³ Ksenophon, *Hellenika* III.2.19.

⁴⁴ Stephanos Byzantinos, s.v. *Tralles*; MAGIE 1950, 991 (n.29).

⁴⁵ *Naturalis Historia* V. 105. Ayrıca Laodikeia'nın konumu için bk. Strabon, *Geographika* XII.8.16; RAMSAY 1895, 35 vd.; MAGIE 1950, 127, 986 n.23; JONES 1971, 42.

⁴⁶ Stephanos Byzantinos, s.v. *Alabanda*; MAGIE 1950, 993 n.30; JONES 1971, 30.

⁴⁷ *Naturalis Historia* V. 105. Ayrıca bk. JONES 1971,43.

adlarını vermişlerdir. Ancak bu kentler yetersiz şekilde iskan edilmişler ve bu nedenle üç kentin sakinleri bir araya gelerek Nysa'yı kurmuşlardır. Strabon'un yaşadığı zamanda kentin kurucusunun Athymbros olduğu kabul ediliyordu⁴⁸. Suriye kralları, I. Seleukos ve I. Antiokhos'un yazdığı mektuplarda Nysa halkına *Athymbrianoi* diye hitap edilmiş olması, Delos adasındaki Pluto, Persephone ve diğer tanrı/tanrıçalara adanan sunularda *Athymbrianos* sıfatlarının görülmesi ve İ.S. II. ve III. yüzyıl sikkelerinde Athymbra adının yer almış olması⁴⁹ Strabon tarafından aktarılan bilgileri doğrulamaktadır.

Stratonikeia, önceden mevcut olan birkaç Kariyalı köyün yakınında kurulmuştur. Bu köylerin adlarına ilişkin hiçbir kayıt yoktur. Ancak onların Zeus Khrysaoreos etrafında, Khrysaoren birliğini meydana getirmiş oldukları ve bu birliğe Stratonikeia'nın alınmadığı, birlik dışında tutulmasına Stratonikeia'da yaşayanların Makedon olmalarının neden olduğu bilinmektedir⁵⁰. Stratonikeia'daki Makedonları Suriye kralı I. Antiokhos yerleştirmiş ve koloni etrafındaki köyler daha sonra Stratonikeia kent sınırları içerisine alınmıştır⁵¹.

Apollonia'nın daha önceden iskan edilmiş bir yerde kurulmuş olduğuna ilişkin hiçbir bilgi yoktur. Ancak daha sonra Tripolis adını almış olması, bu koloninin mevcut üç yerleşmenin biraraya getirilerek kurulmuş olduğuna işaret etmektedir⁵².

Suriye krallarının tüm krallık sınırları içerisinde kurmuş oldukları koloniler için gerekli olan insan, çoğunluğu Makedonlardan olmak üzere Yahudiler, Grekler ve yerli Asialılardan sağlanmıştır. Ancak kolonistlerin kimliği hakkında tam ve kesin bilgiler ne yazık ki bize kadar ulaşmış değildir. Maiandros havzasındaki kolonilere yerleştirilmiş olan toplulukların kimliğine ilişkin bilgiler, büyük çoğunluğu Pergamon ve Roma döneminin epigrafik ve numismatik kaynaklarında geçen ve kolonistlerin menşeyini tanımlayan sözcüklerden gelmektedir⁵³.

III. Antiokhos'un iki bin Yahudi ailesini kolonist olarak Lydia ve Phrygia'ya yerleştirilmek üzere gönderdiği Zeuksis adlı bir generaline yazmış olduğu mektuptan bilinmektedir⁵⁴. Ancak Maiandros havzasında kurulmuş olan Suriye kolonilerine, Apameia dışında, Yahudilerin yerleştirilmiş olduğuna ilişkin hiçbir kayıt yoktur. Apameia yukarıda sözünü etmiş olduğumuz gibi daha önce önemli bir yerleşme olarak bilinen Kelainai'nın yakınında kurulmuş ve Kelainai halkı Apameia'ya yerleştirilmiştir⁵⁵.

⁴⁸ *Geographika* XIV. 1.46.

⁴⁹ WELLES 1934, 9 (mektup İ.Ö. 281 yılında yazılmıştır); *IG* XI. 1235. Ayrıca bk. TSCHERIKOVER 1927, 27; *MAGIE* 1950, 990 n. 27.

⁵⁰ Strabon, *Geographika* XIV.2.25; JONES 1971, 43; *MAGIE* 1950, 995 n.33. Stratonikeia'nın Makedon olarak tanımlanan kolonistlerinin Makedon ırkından değil Makedonlar gibi donatılmış askerler olabileceği düşünülmüştür. Ancak bunu kanıtlayacak hiçbir delil yoktur. Bk. *MAGIE* 1950, 974 n.3.

⁵¹ Stephanos Byzantinos, s.v *Stratonikeia*; COHEN 1978, 39.

⁵² JONES 1971, 42.

⁵³ COHEN 1978, 9 vd.

⁵⁴ COHEN 1978, 5 vd., n. 22.

⁵⁵ Bk. n. 40.

Persler zamanında Phrygia'nın en büyük kenti olduğu söylenen Kelainai'da, Kserkses bir kale inşa etmiş, genç Kyros da Kelainai'yi avlanma yeri olarak kullanmıştır⁵⁶. Büyük İskender Kelainai'a geldiğinde kent halkı kaçmış, kaledeki Pers garnizonu ise Makedon ordusuna karşı direnmeye çalışmış, ancak daha sonra direnmekten vazgeçerek Kelainai'yi Makedon askerlere teslim etmiştir⁵⁷. İskender'in ardıllarından olan Monophthalmos (Tek gözlü) lakaplı Antigonos'un Kelainai'yi kraliyet merkezi olarak kullandığı zamanda da bu yerleşmenin sakinleri olan Makedonlar⁵⁸, hiç kuşkusuz I. Antiokhos Apameia'yi kurunca, onun Kelainai'dan bu koloniye yerleştirmiş olduğu insanlardı. Bir başka ifadeyle Apameia'nın kolonistleri Kelainai'daki terhis edilmiş Makedon askerler ve gerektiğinde Suriye krallarnın ordusu için asker kaynağı olarak gördüğü Makedon asıllı hazır birliklerden başkası değildir. Öteyandan İ.Ö. I. yüzyıldan itibaren Apameia'da zengin yahudilerin yaşadığı bilinmektedir. Hatta İ.S. 3. yüzyılda basılan sikkelerde Nuh'un gemisinin tasviri yer almış ve bu sikkelerin basılmasında Yahudilerin etkili olduğu söylenmiştir⁵⁹.

Blaundos'un kolonistlerinin Makedon olduğu yazıt ve sikkelerden bilinmektedir. Bloundos'un İ.Ö. II. yüzyıl sikkelerinde kentin ismi (Βλαουνδεων) görülürken, Roma imparatoru Vespasianus dönemi sonrasında basılmış olan sikkeler, Βλαουνδεων Μακεδωνων legendlidir. Bu sikkeler ve İ.S. III. yüzyıla tarihli bir yazıttaki, "Blaundoslu Makedonların kent meclisi ve Halk meclisi" şeklindeki ifade, Blaundos'ta Makedonların yaşadığını açıkça ortaya koymaktadırlar⁶⁰.

Hierapolis'in kolonistlerinin Makedon oldukları, imparatorluk dönemi yazıtlarında görülen Μακεδων, Μακεδονικοι ve Μακεδονιωνη ad ve sıfatlarından anlaşılmaktadır. Stratonikeia da Makedon askerler tarafından kolonize edilmiştir⁶¹. Strabon'a göre, Stratonikeia İ.Ö. I. yüzyılda Κατοικια Μακεδωνων idi⁶². Bir Makedon yerleşmesi olarak kurulan Stratokeia'ya daha sonra Makedon olmayan komşu köylüler de katılmıştır⁶³.

⁵⁶ Herodotos, *Historia* VII.26 vd. Ayrıca bk. RAMSAY 1895, 396 vd. ; MAGIE 1950, 983 n.18.

⁵⁷ Arrianos, *Anabasis* I.29.1 vd.

⁵⁸ Diodoros, *Bibliotheka* XVIII.52.1; XIX.69.2; 93.4.

⁵⁹ Kimi tarihçiler, Apameia'ya daha sonra "sandık" anlamına gelen "kibotos" ünvanının Yahudilerin etkisiyle verilmiş olabileceğini düşünmüşlerdir. Çünkü o zaman Yahudiler, Nuh'un gemisinin Apameia'daki dağa oturmuş olduğunu düşünüyorlardı. Bk. JONES 1971, 70.

⁶⁰ Sikkeler için bk. *BMC Lydia*, 47 vd., 51 vd. Yazıt için bk. *IGRR* IV. 717 (Βλαουνδεων Μακεδωνων η βουλη και ο δημος). Ayrıca bk. JONES 1971, 44, n. 26; MAGIE 1950, 1001 n. 37.

⁶¹ HUMANN 1898, nr. 153, 255, 339 ve ayrıca s. 34 vd.; COHEN 1978, 15 n.55. Magie'ye göre (s. 988 n. 25) Hierapolis bir askeri koloni değildir.

⁶² *Geographika* XIV.2.25. Strabon, burada Stratonikeia'yı "polis" olarak da anmıştır. Ayrıca Stephanos Byzantinos'un eserinde Stratonikeia için "polis" sözcüğü kullanılmıştır. Hem "katoikia" hem de "polis" olarak tanımlanmış olmasının nedeni, Stratonikeia'nın daha sonra bir kent konumuna çıkması olmasından kaynaklanmıştır. Bk. COHEN 1978, 39 n.42.

⁶³ COHEN 1978, 39.

Laodikeia ve Themisionion'un kolonistleri hakkında hiçbir kayıt yoktur⁶⁴. Ancak her iki kentin, İ.Ö. 4. yüzyıl Grek kentleri için yaşamsal değerde önemi bulunan Gymnasium'a sahip oldukları bilinmektedir. Bu nedenle bu iki koloniye Greklerin ya da Makedonların yerleştirilmiş olmaları gerekir⁶⁵.

Kolonistleri Makedon olan koloniler hiç kuşkusuz aktif görevdeki ya da terhis edilmiş durumdaki askerlerin yerleştirilmiş olması gereken kolonilerdir. Ancak asker koloniler için en çok kullanılan "katoikia" sözcüğünün yalnızca Straonikeia'daki Makedonlar için kullanılmış olduğu bilinmektedir⁶⁶.

Apollonia, Antiokheia ad Maiandrum, Nysa, Seleukeia ve Antiokheia'nın (Alabanda) kolonistleri, öyle görülüyor ki Makedon askerler değildiler. Nitekim yukarıda belirtmiş olduğumuz gibi, bu koloniler- Themisionion dışında- varlığı daha önceden bilinen yerleşmelerin yerlerini almışlar ya da yakınlarında kurulmuşlardır⁶⁷. Apollonia'da üç köy biraraya getirilmiştir⁶⁸. Nysalıların, Strabon'un anlattığı kuruluş efsanesine göre, başlangıçta üç Kariyalı köylü topluluğu olduğu, Suriye krallarının onlara "Athymralılar" dediği ve Nysa halkına Roma döneminde Athymralılar denilmeye devam edildiği bilinmektedir⁶⁹. Kariyalılarca iskan edilmiş olan diğer koloniler Seleukeia ve Antiokheia'dır. Her iki koloni de önceden var olan yerleşmelerin yerlerini almıştır. Bu eski yerleşmelerden İlki Tralles, ikincisi Alabanda adıyla biliniyordu. Alabanda'nın kurucusunun Kar'ın oğlu Alabandos olduğuna ilişkin efsanevi bilgilerden yukarıda söz ettik⁷⁰. Strabon'un anlattığı bir efsaneye göre Tralles'i iskan edenler İlyrialılar ve Thralakelilerdi. Ancak bu efsanenin gerçekleri yansıtmadığı, Tralles'te oturanların Kariyalılar olduğu bilinmektedir⁷¹. Maiandros yakınındaki Antiokheia da daha önceden mevcut olan iki köy topluluğunun birleştirilmesiyle kurulmuştur⁷². Themisionion'un kolonistlerinin menşei hakkında kesin bir bilgi yoktur. Ancak Themisionion'da bir gymnasium'un varlığı, buradaki kolonistlerin Makedon ya da Grek olabileceğine işaret etmektedir⁷³.

Suriye kralları, tüm krallık toprakları üzerinde üç tip koloni kurmuşlardır. Bunların ilki *kleros* (κλήρος) tipi kolonilerdir. Bu tip kolonilerde, aktif veya türetli askerlere ya da emekli askerlere (veteran) ekip biçmeleri için bir *kleros*, yani arazi veriliyor, bu askerler *kleros*'un karşılığı olarak Suriye ordusunda hizmet etmekle yükümlü kılınıyordu. Çünkü verilen kraliyet arazisiydi ve bu arazi verildikten sonra da

⁶⁴ JONES 1971, 42 (n.24).

⁶⁵ COHEN 1978, 27 n.12.

⁶⁶ Bk. n. 62.

⁶⁷ Bk. n. 40 vd.

⁶⁸ JONES 1971, 42.

⁶⁹ Bk. n. 51-42.

⁷⁰ Bk. n. 49. Roma Döneminde Alabandalılar atalarının Lakedaimonialı (Sparta) olduğunu sanıyorlar ya da iddia ediyorlardı. Ancak bu doğru değildir. Bk. JONES 1971, 30.

⁷¹ *Geographika* XIV.1.42; MAGIE 1950, 991 n. 29.

⁷² Plinius, *Naturalis Historia* V.105; JONES 1971, 43.

⁷³ COHEN 1978, 15 ve 36.

yasal olarak kralın olmaya devam ediyordu. Miras olarak bırakılabilen ve alınıp satılabilen kleros'un yeni sahibi de ilk sahibi gibi çağrıldığında orduya hizmet etmekle yükümlüydü⁷⁴. İkinci tip koloniler sivil kolonilerdir. Bu tip kolonilerde kral, bir Grek kenti ya da kentlerinin vatandaşlarını kendisince seçilen bir yerde yeni bir koloni kurmak için gönderilebiliyorlardı. Bu yönüyle bu tip koloniler, İ.Ö. 8. yüzyılın ikinci yarısında kurulmaya başlayan Grek kolonilerine benzerlik göstermektedir⁷⁵. Üçüncü tip koloni, askerleri ve sivil vatandaşları birarada barındıran kolonidir.

Maiandros havzasında kurulmuş olan Apameia, Blaundos, Hieropolis, Nysa ve Stratonikeia, kolonistlerinden anlaşılacağı gibi, yukarıda tanımları yapılmış olan ilk tip kolonilere uygundur. Yani kleros tipi kolonilerdir. Bu kolonilerdeki Makedonlar, hiç kuşkusuz Suriye ordusunda hizmet etmiş olan emekli ya da aktif hizmette bulunan askerlerdir⁷⁶. Diğerlerinin birinci ve ikinci tipten hangisine uygun olduğunu söylemek güçtür. Üçüncü tipe uyan koloni ise öyle görülüyor ki, Maiandros havzasında yoktu⁷⁷.

Kleros tipi koloniler için gerekli olan arazinin nasıl sağlandığı önemli bir sorundur. Kent (polis) sınırları (territorium) dışında kalan topraklar, yasal olarak Suriye Krallığı'na aitti. Bu nedenle kırsal alanda kurulmuş olan koloniler için gerekli olan arazi krallar tarafından kamulaştırılacağı için bir sorun yoktur. Öte yandan en azından bir tapınak mülkü üzerinde kurulmuş olan Hierapolis ve Nysa için gerekli olan arazinin kamulaştırılmış olduğunu söylemek oldukça güçtür. Zira Tapınak topraklarının Suriye krallarınca kamulaştırılmış olduğuna ilişkin hiçbir kanıt yoktur. Tam tersine I. Seleukos'un Nysa'daki Pluto tapınağına bazı ayrıcalıklar tanımış olduğu bilinmektedir⁷⁸. Bu nedenle Nysa ve Hierapolis kolonistleri, tapınak rahiplerinin rızası alınarak, kutsal arazi üzerine ya da kutsal arazi yakınındaki bir kraliyet arazisi üzerine yerleştirilmişlerdir.

Kolonilerin kurulmasına, koloni sitelerin belirlenmesine, kolonistlerin seçimine hiç kuşkusuz krallar tarafından, Zeuksis'e yazmış olduğu mektuptan anlaşıldığı kadarıyla, yakınlarına danışarak karar verilmiş ve bu karar yine krallarca uygulamaya koyulmuştur. Ayrıca kolonilerin kurulmasında araçlar da kullanılmıştır. Bu araçlar, koloninin kurulacağı bölgede bulunan bir Suriye valisi ya da askeri komutanı, hatta bir

⁷⁴ TARN & GRIFFITH 1952, 146.

⁷⁵ COHEN 1978, 29.

⁷⁶ Bu kolonilerde kleros'ların varlığına ilişkin hiçbir kayıt yoktur. Batı Anadolu'da, Maiandros havzası dışındaki iki kolonide, yani Palamagnesia'da ve Eukarpiya'da kleros'ların varlığı bilinmektedir. İlkinde kleros, I. Antiokhos tarafından verilmiştir. İkincisinde ise bir kleroukhos'un varlığı bilinmektedir. Bk. COHEN 1978, 45.

⁷⁷ Suriye kolonilerinin üçüncü tipini oluşturan tek örnek bir Smyrna (İzmir) yazıtından bilinmektedir. Magnesia ad Splyum ve Palamagnesia'lılara vatandaşlık hakkı veren ve II. Seleukos zamanına tarihlenen bu yazıt için bk. OGIS, 229. Ayrıca bk. COHEN 1978, 60 vd.

⁷⁸ WELLES 1934, 9; T.R.S BROUGHTON, "New Evidence on Temple-Estate in Asia Minor". Şurada: *Studies in Roman Economic and Social History in Honor of Alan Chester Johnson*. (ed. P.R. Coleman-Norton, F.C. Burne & J.V. Fine), Princeton 1951, 42; JONES 1940, 309 vd.; MAGIE 1950, 140; COHEN 1978, 21 vd.

kentin meclisi ya da saygın bir yöneticisi olabilmıştır. Yahudi kolonistlerin yerleştirilmesinde Zeuksis aracı olarak kullanılmıştır⁷⁹. Ancak Maiandros havzasındaki kolonilerin her birinin kurulmasında, krallar dışında, kimin ya da kimlerin etkin olarak rol aldığına ya da aracılık yaptığına ilişkin ayrıntılı ve kesin bilgilere sahip değiliz. Bu konuda tek istisna Themisonion'dur. Bu koloni yukarıda sözünü etmiş olduğumuz gibi⁸⁰, II. Antiokhos'un gözde komutanı Kıbrıslı Themison tarafından kurulmuştur.

Suriye kralları koloni kurmaya karar verdiklerinde kurulacak koloninin yerini belirlerken hiç kuşkusuz seçici davranmışlardır. Ancak bu konuda da bize kadar ulaşmış bir bilgi yoktur. Öte yandan Strabon'un Kappadokia'daki Mazaka kentinin konumuyla ilgili satırları, kurulacak bir kentin yeri belirlenirken bu yerin hangi özelliklere sahip olması gerektiği hakkında fikir vermektedir. Ona göre Mazaka'da su ve tahkimat yoktur, toprak kıraç, kumlu ve altı kayalık olduğu için çift sürmeye ve bataklık bölgeleri dolayısıyla sığır yetiştirmeye elverişli değildir. Yalnızca bol kereste elde etme olanağı sağlamaktadır. Bu nedenlerle Mazaka, bol kereste sağlanması dışında, bir kent kurulması için uygun olmayan bir yerdedir⁸¹. Suriye krallarınca Maiandros Havzasında kurulmuş olan koloniler, Mazakanın sahip olmadığı tüm özelliklere sahiptir. Her şeyden önce hepsi de Maiandros Irmağı'nın ya da kollarının kıyılarına yakın kurulmuşlardır. Doğal tahkimatlı olmalarına öyle görülüyor ki özen gösterilmiştir. Apameia'nın kurulduğu yer, sulak, verimli ovaya hakim durumdaki bir tepenin etekleridir. Laodikeia, Lykos (Çürüksu) çayının oluşturduğu vadide doğal korumalı ve verimli bir arazi üzerinde yer almaktadır. Antiokheia (Çiftlik) Büyük Maiandros'un güney kıyısında, Dandalas çayı ile Maiandros'un birleştiği yere yakın bir tepe üzerinde kurulmuştur. Maiandros'un kuzey kıyısına yakın olan Nysa ve Seleukeia adlı iki koloniden ilki, Meosagis dağının eteğindeki tepelerin arasındaki dik bir boğazın her iki yakasına yerleştirilmiştir. Boğaz üzerinde kurulmuş olan köprü ile iki yaka birbirine bağlanmıştır. İkincisi, yani Seleukeia, aynı dağın Maiandros ovasına çıkıntı yapan tepesinin yamacında yer almıştır. Marsyas (Çine) çayının batı yanında yer alan Antiokheia (Alabanda), bir derenin ayırdığı iki tepeyi işgal etmiştir. Stratonikeia, Marsyas çayına doğru, yani doğu yönünde giderek alçalan engebeli araziye hakim tepe üzerindedir⁸².

Kolonilerin korumalı, su kaynağına yakın, verimli ve hayvancılık için uygun arazilere sahip olmaları, kolaylıkla kereste temin edebilecekleri bir konumda bulunmaları yanısıra, öyle görülüyor ki ulaşım ve ticaret açısından da son derece uygun noktaları işgal etmişlerdir. Bazı koloniler, özellikle Maiandros ırmağı boyunca sıralanmış olanlar, Efes'ten Suriye ve Mezopotamya'ya kadar ulaşan ve güney yolu olarak bilinen anayolu denetleme olanağına sahip stratejik bir konumda bulunmaktadır.

⁷⁹ Zeuksis'e yazılan mektup için bk. COHEN 1978, 5 vd., n. 22. Zeuksis'in kariyeri için bk. L. ROBERT, *Nouvelles Inscriptions de Sardes*, Paris 1964, 13 n. 3. Ayrıca I. Seleukos ve I. Antiokhos'un Athymralılarla ve Athymra'daki Sopratos adlı bir general ile mektuplaşmaları ve III. Antiokhos'un Seleukeia-Tralles'e yazmış olduğu mektup için bk. WELLES 1934, 39 ve 41.

⁸⁰ n. 37.

⁸¹ *Geographika* XII.2.7.

⁸² Bu kolonilerin konumları için bk. MAGIE 1950, 125 vd.

Diğerleri, bu anayolu, Akdeniz ve güney batı Ege kıyılarına bağlayan tali yolları denetleyecek konumdadırlar⁸³.

Koloni siteleri inşa edilirken kolonistlere güvenli bir mekan sağlamak, öncelikle düşünülmesi gereken önlemlerden biridir. Nitekim Büyük İskender, İskenderiye'yi kurarken, önce yerleşim yerini seçip sınırlarını belirlemiş, ardından bu yerin etrafını surlarla çevirtmiştir⁸⁴. Maiandros Irmağı havzasındaki Suriye kolonilerinde bu tür bir mekanın sağlanması, bir Grek polisi seviyesinde gelişmiş yerleşim merkezlerine iskan ettirilen kolonistler için zor olmamıştır. Kolonistler eski yerleşim merkezinin akropolisine yerleştirilerek, onların güvenli mekan gereksinimi kolaylıkla sağlanmıştır. Nitekim Seleukeia ad Eulaeum'un (Susa) kolonistlerinin buradaki akropolise yerleştirilmiş olduğu bilinmektedir⁸⁵. Kırsal alanda kurulmuş olan kolonilerde ise, böyle bir mekan yaratmak için, hiç kuşkusuz Büyük İskender'in İskenderiye'de uyguladığı yöntem başvurulmuş olmalıdır. Ancak Maiandros havzasındaki koloniler için bu yöntemlerin uygulandığına ilişkin bize kadar ulaşmış hiçbir kayıt yoktur.

Koloni sitelerinin inşası için gereksinim duyulan iş gücü- işçiler ve ustalar, büyük olasılıkla kolonistlerinden sağlanmıştır. Öteyandan koloni yakınındaki yerlilerden yararlanılmadığını düşünmek için de hiçbir neden yoktur. Özellikle kolonistlerin Syria ordusundan henüz terhis edilmemiş olmaları durumunda, koloni sitesini inşa edenlerin yerli köylüler olması gerekir⁸⁶. Öteyandan koloni sitesinin inşası için ihtiyaç duyulan işçiliği, önemli oranda kolonistlerin hizmetçileri ve köleleri sağlamış olabilir. Zira Suriye ordularının Hellenistik ordular gibi, *αποσκευη* halinde, yani yükleri, kadınları ve köleleriyle birlikte hareket ettiği ve Lydia ve Phrygia'ya gönderilen Yahudi ailelerin yanlarında hizmetçilerini (*θεραποντες*) de getirmiş oldukları bilinmektedir⁸⁷.

Maiandros havzasındaki Suriye kolonilerinin kurum ve kuruluşlarına, yönetimlerine ilişkin bilgiler yok denecek kadar azdır. Apameia, Laodikeia ad Lycum, Hierapolis, Stratonikeia, Nysa, Seleukeia-Tralles ve Themisonion'da gymnasionların bulunduğu bilinmektedir⁸⁸. İ.Ö. 4. yüzyıl Grek kentlerinin eğitimi ve kültürel yaşamında önemli bir yeri olan gymnasionlar, Syria kolonilerinde özerk kurumlardı. Laodikeia ad Lycum'daki gymnasion'da bir Suriye kralını onurlandıran şenlikler düzenlenmiştir ki, bu şenlikler gymnasionların kraliyet kültü için disel bir merkez olarak da kullanıldıklarının kanıtıdır⁸⁹. Kolonilerde gymnasionların varlığı, Suriye Krallığı'nın bu kolonilerde Grek kent kurumlarına sahip olunmasına izin verdiğinin kanıtıdır. Bu

⁸³ MAGIE 1950, 125 vd. ve 789-92 (n.18). Yollar için ayrıca bk. LEVICK 1967, 10 vd.

⁸⁴ Arrianos, *Anabasis* III.1.5.

⁸⁵ COHEN 1978, 23.

⁸⁶ Antiokheia ad Orontem'in (Antakya) inşasında köylülerden yararlanılmıştır. Bk. COHEN 1978, 25.

⁸⁷ COHEN 1978, 24.

⁸⁸ COHEN 1978, 36 n.31.

⁸⁹ C. HABICHT, *Gottmenschentum und griechische Städte*, München 1970, 206 vd. COHEN 1978, 36.

durumda koloni yönetiminin Grek kentlerine benzer şekilde örgütlenmiş oldukları düşünülebilir. Nitekim İ.Ö. 3. yüzyıla tarihlenmiş olan bir yazıt, Laodikeia'da bir strategos'u kaydetmiştir⁹⁰. İ.Ö. II. yüzyıla tarihlenmiş bir yazıttan bu yüzyılda Hierapolis'in strategoslarının olduğu anlaşılmıştır⁹¹. Bu strategoslar askeri kolonilerdeki komutanlar olabilir. Bu durumda koloninin en yüksek kamu görevlisi de komutanlar olmalıdır. Ancak ne komutanların taşıdıkları ünvanın strategos olduğu, ne de strategos'un bir sivil kamu görevlisi olduğunu söyleyebilecek durumdayız⁹².

Suriye kralları Batı Anadolu'da kuracakları koloniler için, neden Maiandros Irmağı havzasını seçmiş olduklarına gelince: Koloni kurmak ihtiyacı hiç kuşkusuz iç ve dış güvenlikten kaynaklanmıştır. Siyasi amaçlı olmadığı da söylenemez. Ancak Maiandros Irmağı havzasında, özellikle bu ırmak boyunca sıralanmış olan koloniler dikkate alındığında, bu kolonilerin adeta bir sınır karakolu görüntüsü verdikleri gözden kaçmamaktadır. Bu nedenle bu kolonilerin kurulmasının en başta gelen nedeni dış tehdittir. Kuşkusuz en büyük tehdidi Galatlar oluşturuyordu. Nitekim Anadolu'yu İ.Ö. 278/77 yılında istila eden Galatlar, batı Anadolu'nun özellikle kıyı kentlerine saldırarak, terör estirmişlerdir. Eğer Romalı tarihçi Livius'a inanacak olursak, yalnızca batı Anadolu'nun bağımsız kentleri değil, Suriye krallığı dahil tüm Hellenistik hükümdar ve krallar onlara vergi ödemek zorunda kalmışlardır⁹³. I. Antiokhos, İ.Ö. 260'lı yılların başında Galatları, tarihe Filler Savaşı olarak geçen savaşta yenmeyi başarmış ve onların daha sonra kendi adlarıyla anılacak olan ülkelerine (Galatia) çekilmelerini sağlamıştır⁹⁴. Ancak onları tamamen sindirmeyi başaramamıştır⁹⁵. Bu nedenle Suriye Krallığı'nın batı Anadolu'daki hakimiyetine bir tehdit oluşturan Galatların Maiandros Irmağı'nın güneyine inmelerine engel olmak için, bu ırmağın havzasındaki kolonileri kurmuştur. Galatların İ.Ö. III. yüzyılın ortalarına kadar, seyrek de olsa, Anadolu'nun batısındaki kentlere saldırmaya devam etmiş olmaları, saldırıya uğrayan kentler arasında Kelainai-Apameia ve Themisonion'un da bulunması⁹⁶ bu olasılığı güçlendirmektedir. Öte yandan I. Antiokhos dışındaki Suriye krallarının Maiandros havzasında kurmuş oldukları koloniler, büyük olasılıkla siyasi nedenler ön planda tutularak kurulmuşlardır.

Maiandros havzasında kurulmuş olan onbir koloniden sekizi, yani Apameia, Stratonikeia, Blaundos, Hierapolis, Laodikeia, Themisonion, Antiokheia (Çiftlik) ve Nysa, Suriye krallarınca verilmiş olan adlarını, Suriye Krallığı'na bağlı olmaktan çıktıklarında da korumuşlardır. Apameia ve Nysa, eski adlarını, yani Kelainai ve Athymbra'yı yeniden kullanmamışlardır. Diğerlerinin adları, ilk kez aldıkları adlardır.

⁹⁰ MAMA VI.5.4.

⁹¹ OGIS 308 vd.

⁹² Makedon komutanların taşıdıkları ünvan büyük olasılıkla hegemonos (ἡγεμόνας) idi. Bu ünvan Thyateira'dan bilinmektedir. Bk. OGIS 211. Ayrıca bk. COHEN 1978, 10 (n.31) ve 79.

⁹³ *Ab urbe condita* XXXVIII.16. Ayrıca bk. JONES 1971, 111. Galat saldırılarına uğrayan kentler için bk. F. Stähelin, *Geschichte Kleinasiatatischen Galater*, Osnabrück 1973, 8 vd.

⁹⁴ Appianos, *Syriaka* 65. Ayrıca bk. MITCHELL 1993, I, 18.

⁹⁵ Livius'a göre Suriye krallarının hiçbirisi onlara vergi ödemeye hayır diyememişlerdir. Bk. *Ab urbe condita* XXXVIII.16.

⁹⁶ MITCHELL 1993, I, 17.

İki koloni, daha sonra yeniden eski adlarını kullanmışlardır. Bunlar, Alabanda (Antiokheia) ve Tralles'tir (Seleukeia). Bir koloni de Suriye kralınca verilen adını değiştirerek Tripolis (Apollonia) yapmıştır. Ancak Tripolis, Apollonia'nın eski ismi değildir.

KISALTMALAR

- AKŞİT 1983 O. AKŞİT, *Manisa Tarihi*, İstanbul 1983.
- BMC *A Catalogue of Greek Coins in the British Museum* (London).
- CAH *The Cambridge Ancient History* (Cambridge.
- COHEN 1978 M. G. COHEN, *The Seleukids Colonies*. Studies in Founding, Administration and Organization. Wiesbaden 1978.
- HEAD 1911 B.v. HEAD, *Historia Numorum*. Manuel of Greek Numismatics. London 1911 (2. ed.)
- HUMANN 1898 C. HUMANN et all., *Altertümer von Hierapolis*. Berlin 1898.
- IG *Inscriptionum Graecorum*.
- IGRR. *Inscriptiones Graecae ad res Romanas Pertinentes*.
- IMHOOF-BLUMER 1974. F. IMHOOF-BLUMER, *Kleinasiatische Münzen*. Wien 1974.
- JONES 1971 A.H.M. JONES, *The Cities of the Eastern Roman Provinces*. Oxford 1971 (2. ed.)
- JONES 1940 A.H.M. JONES, *Greek City*. Oxford 1940.
- LEVICK 1967 B. LEVICK, *Roman Colonies in Southern Asia Minor*. Oxford 1967.
- MAGIE 1950 D. MAGIE, *Roman Rule in Asia Minor to the End of Third Century after Christ*. (vols. I-II). Princeton 1950.
- MAMA *Monumenta Asiae Minoris Antiqua* (London).
- MEYER 1925 Ed. MEYER, *Blüte und Niedergang des Hellenismus in Asien*. Berlin 1925.
- MITCHELL 1993 S. MITCHELL, *Anatolia. Land, Man and Gods in Asia Minor I*. Oxford 1993.

- OGIS *Orientalis Graeci Inscriptiones Selectae.* (ed. W. Dittenberger) Leipzig 1903-5.
- RAMSAY 1895 W.M. RAMSAY, *The Cities and Bishoprics of Phrygia.* Oxford 1895.
- RE *Pauls Realencyclopädie Der Classischen* (Stuttgart).
- ROBERT 1962 L. ROBERT, *Villes d'Asie Mineure.* Études de géographie antique. Paris 1962.
- SEYRING 1970 H. SEYRING, " Seleukos I et la fondation de la Monarchie Syrienne". *Syria*, 47 (1970), 290-311.
- TARN & GRIFFITH 1952 W.W. TARN & G.T. GRIFFITH, *Hellenistic Civilization.* London 1952.
- TCHERICOVER 1927 V. TCHERICOVER, *Die Hellenistischen Städtegründungen von Alexander dem Grossen bis auf die Römerzeit.* Leipzig 1927.
- WELLES 1934 C.B. WELLES, *Royal Correspondance in the Hellenistic Period.* New Haven 1934.

